

KOVÁCS PÁL:

ÚJ SZÉRŰN

A grófi szérűn ott zokog
Egy egész keldűssereg...
(A dy)

Új nótákat dalol az idén
a földrehajló sárga buzakalász,
mikor suhogva rendet vág belőle
az acélmú izzadó kaszás.

Új nótákat, keményeket,
— ki hallott még ily éjeket? —
scvány sorsú magyar paraszt, most végre
neked neveltem a ringó életet.

A sárga buzaföldeken a szél
messzi gyarak füstjét veri szét
elhozva a küzdő város
mélyen morajló dolgozó nesztét.

— Testvér a messzi sárga földeken
markold keményen az arató kaszát!
Te ott, mi itt a dörgő gépeken
gyártjuk a boldog élet z a l o g á t. —

S valahol kinn a buzaföldeken
kalászt morzsol a kérges paraszttenyér,
talán könnyet is töröl titokban.
Aztán dől a búza, a győzelem — a kenyér.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

E P E R F A A L A T T

Irta: Thurzó Lajos

A hét hetedik napját ünneplik az emberek. Még a könnyű porszemek is pihennek a kocsiúton és a rapancsos göröngyök pórusaiból álmosító csend és izmoktat csitító nyugalom párolog. A fák porosan hallgatnak a falu utcáin és az árkok zöld gyepén nem topog most a lonha libák hárttyás lába. A derékon hajlított füvek is kiegyenesednek ilyenkor és frissen szürnek a levegőbe. Mi van a visító malacokkal, hogy hangjukat most nem hallani? Megláthatnók moslékkal kitömött pókhasukat, ha benéznénk csendesen az ó! deszkakerítésein.

A kanász is ünneplőbe öltözött most és valahol a templom vagy a népbizbótságt frissen meszelt épülete körül ólalkodik és egyhetes híreket raktároz el kócos haja alá, hogy legyen mivel foglalkozni gondolatban, ha a friss, harnatos, hajnali fűvön megint kiszalad a legelőre a malacokkal és hat napig semmit sem hall a világról, csak a földet és az eget nézi, az eget, amely ráborul mint egy nagy, kék harang.

Vasárnap van a faluban. Ki tudná megmondani, hányadik? Talán a Duna, amely nem messze hömpölyög innen és mossa-mossa kitaratóan a partot és lészakít magának néha-néha egy darabot a szántóföld testéből, hogy feneketlen gyomra aztán elnyelje, megeméssze. Feszeng, kényelmetlenül érzi magát a töltések abroncsai között a századokat, uralmakat feltűnni és lebukni látó öreg folyó és szeretné néha hullámaikat szabadon engedni, hogy szaladnának vidáman a földek termő hátán.

Délelőtti nap nevet a falura és benézne a szobák csendes mélyébe, de kicsikék a házak szemei, az ablakok és a cifra függönyökön megtörnek a pajkos sugarak.

Templom és népbizottság. Oda mennek az asszonyok meg a leányok, ide az emberek. A népbizottság épületének széles folyosója tele van ünneplőbe öltözött férfiakkal. Még a hosszú kecskelábú padokon is ülnek a fekete nadrágok és a padok alatt lyukas csizmák, föltra váró cipők és satnya bocskorok sorakoznak egymás mellett. Ez a láb-beli-sor szociális tükör: ha belenéz az ember megmondja, ki a szegény, ki a jobbmódú. Igen szegény és jobbmódú, mert nagygazda nem igen topog itt mióta levágtak a 80 holdból és adtak az igazság nevében annak is, akinek, ha így marad minden, ahogy van, csak a temetőben jutott volna egy négyzetméternyi anyaföld. Nagygazda nem igen jár a népbizottságba mióta összebb kellett húzni a nadrágszíját nem egy lyukkal, hanem tízzel.

Szavak röpködnek a levegőben. Kigyulnak a napbarnította arcok és nagy darab kezek emelkednek a magasba:

— Kamrás Bálint már megint kidobta a karókat a földből. Minden nap kidobja... Azt hiszi, így visszaszerezheti a földet... — mondja az egyik csillogószemű paraszt.

— Csak hagy dobálja, ahogy járja a bolondját. A karó úgyis csak visszakerül oda, ahun vót... — jegyzi meg bölcsen és nyugodtan az egyik ember. — Ne félj, te János, nincs az az erő, amely a földet elvehetné tőled...!

— Ki mondta, hogy félek. Dehogy félek, csak elmondtam, hogy lássák kentek is: ki az Kamrás Bálint, aki most a szemet se tudja lehuyni, amióta igazságot tettek nálunk is a fődekkel...

— Mink se tudtunk alunni éccakákon át, de nem azé, mer elvették tőlünk a földet, hanem azé, mer nem vót nem hogy főd, hanem még kinyér se elég...

Szó szót követett szaporán és tüzesen. Az évszázadokon át szét-szórt, korbáccsal és puskatussal meg, sőtét propagandával szétvert gondolatok és erők most összetalálkoztak. Kár az új birtokot jelző karókat kidobálni, visszakerülnek úgyis oda, ahól voltak. Az igazságot, amely már egyszer magára talált, nem lehet többé kiforgatni. Tulságosan erős az igazságát visszanyert diadalmaskodó népi erő...

Heves vitákban, földgondokban és templomozásban múlik el a délelőtt a falun. Aztán átadja helyét a délutánnak, amely már nem olyan heves. Ki a szobában alszik pihegve vagy a mennyezetet nézi; ki a földekre megy ki, hogy megnézzze: érik-e a kukorica; ki az utcai kis padra ül ki az eperfa alá fehér gatyában és tanyázókat toboroz.

Földbeásott, hosszú padon ülünk vagy tízen az eperfa alatt. A levegőben délutáni hangulat vibrál és a fejünkön nagyszemű, kövér eprek koppannak. Az eperszemek körbe gurulnak a kalapok karimáin,

megállnak egy pillanatra a széleken, aztán lepottyannak a földre. Szétzúzott testük úgy néz ki, mintha furcsa, nagy bogár lenne.

A csend akkora, hogy hallani lehet a hulló eperszemek koppanását és a füstös pipák szortyogását.

Öblösen hullnak a feszülő csendbe a gatyában ülő öreg Illés bácsi szavai:

— Hát nem gondótam volna, hogy Bagi Ferkó megbirkózik avvá a hat holddá...! Azokká az ördöngös traktorokká végeztette a szántást a tavaszon. A kukoricát a feleségive meg a gyerekekke kapáta meg, a búzát meg ujfenn géppe vágatta le.... Engem is rá akart venni, hogy traktorra szántassam meg az alsó földön azt a négy hódát. De mondtam én neki: »Nem jó munkát végez a traktor, hallod-e Ferkó.« Huncutul a szemembe nevetett a betyár oszt aszonta: »Maj meglássa, kend Illés bátyám, nekem több búzám lesz mind kendnek.« Ugyis lett: neki hét méter termett, nekem meg négy....

— Szerencséje vót, meg jó a föld is, amit kapott... szolt ki a pipa mellől a szúrós szemű Pupi Jóska, akinek az igazi neve Mélykúti.

— Nem szerencse az, hanem a traktor műve, a jó szántásé, meg a jó vetőmagé, amit a népbizottságtul kapott — vágta rá Illés bácsi és nagyot nyelt a pipafüstből.

— Ezt a Jóskát az atyaisten se tunná meggyőzni az igazságrul — szolt ki mérgeesen a kalap alól Pisók Péter, a nevetős szemű paraszt. — Ha neked nem jó, te Jóska, mé dicsekszik hát ódalbordád, a Maris a szomszédoknak, hogy: »Jaj, de jó, hogy kaptuk azt a kis földet. Buzánk lett elég szépen. Az árán veszek majd a gyerekeknek a szövetkezeti bótban mingyá ruhát, cipőt, meg magannak is, Jóskának meg pantallót, mer olyan rongyos már a régi, hogy kivan belüle a térgye.«

— Én csak aszontam, hogy jó földet kapott Ferkó, jobbat mind az enyim. Gazdákonna csak azon a négy hódon ott az alsó földön, amit nekem adtak, maj meglátná...! Sovány mint az ujjam oszt ha nem gyütt volna rá a májusi eső, nem termett volna abba biz egy szeni buza se....!

— Mindenkiene nem adhattak jó földet — szolt közbe Illés bácsi és szikrát csiholt a taplóba, mert kialudt a tűz. — A te négy hódadat a gazdája tán sose látta, csak az árendát köllött neki eküdeni a városba. Bánta is az, hogy sovány az a föld vagy kövér. Te maj meg trágyázod, mihelyt tehetséged lesz... Látod, Jóska, csont-bőr vót a lovád is, amikő megvetted a Kolompártul, Úgy imbolygott a rúd mellett mintha pálinkává itatta volna a cigány. Most nézze meg mindenki: a te Sárgád a legszebb a faluba!...

Pupi Jóska lesütötte a szemét és csak ennyit mondot csendesen: »Hm...« Aztán bütykös ujaival felemelt egy eperszemet a földről, lefújta róla a port és bajusza alatt a szájába tette.

Félszettel a szúrós szemű parasztot néztük, aki lehajtotta a fejét és mélyen elgondolkozott hirtelen. Talán eddigi nyomorúságos élete jutott eszébe, az alázas szolgálai élet és a kemény ütések sajogtak talán még mindig csontos hátán. Nem lázadás ez, ami az imént belőle kiszolt, hanem szenvedő, ezerszer becsapott, ezerszer kihasznál és megbotozott őseinek paraszti bizalmatlansága: kételye minden iránt, ami új és számára csodálatosan szokatlan valami, de amiben már mégis van valami szavak mögé reitett, lélek mélyében gondosan elzárt bizakodás, teremtő erő.

Csend lett kicsit. Hallgattunk mindannyian az eperfa árnyékában. A gondolatok azért tovább kavarogtak a zsíros, fekete kalapok alatt.

Néztük a földet. Illés bácsi az előbb dohányos zacskójával együtt kirántott egy szem kenyérmorzsát a zsebéből, amely a lábunk alá esett. Nézzük a fekete földet és a fekete földön a fehér kenyérmorzsát, amelybe apró hangyák csimpaszkodtak és drága teherként vonszolták parányi izmukat megfeszítve a lyuk felé. Hangyák nézték a hangyákat. Parasztok és hangyák, ennek a két szónak csak az alakja különböző, jelentése, értelme egy, belső tartalmában összefügg. Mert Illés bácsi, Pisok Péter, Pupi Jóska meg a többiek is mindannyian hangyák, ember-hangyák. És hangya az egész kis falu népe, mert gyűjti ő is a morzsákat az ország asztalára, mindannyiunk asztalára. Hajoljunk meg mélyen a gatyás-pipás Illés bácsi, az öreg Salamon előtt, a nevető paraszt Pisok Péter és a kétkedő paraszt Pupi Jóska előtt is. Ne vádoljunk oktanul, szeressünk jobban mint eddig hangyát, falut, parasztot...

A mély csendbe furcsa, kíváncsi kérdést dobunk hirtelen:

— Hallottuk, hogy a szomszéd faluban telepések vannak. Hogy élnek velük?

A válasz lassan jött. A pad egyik sarkáról, meg a másikról, meg a közepéről is hangok szálltak felénk. Magyar paraszt szólt a szerb parasztról, öslakósok az új honfoglalókról.

— Derék, jó embereknek látszanak — szólal meg elsőnek megint Illés bácsi — Jobbak, mint a svábok... Egyiknek-másiknak még nem áll úgy a kapa a kezibe, mint a mieinknek, de azé csinának ezek, dögöznának ezek, szegínyek...

— Áprilisba kint jártam éppen a földön — szövi tovább a beszéd fonálát Zsámboki Ádám, a kistermetű paraszt — oszt látom ám, hogy nagyba szánt az egyik telepés innen a szomszéd faluból. Sehogyan se mén a munka úgy, ahogy kéne. Meg-meg ának a lovak, a druze meg a homlokát türegeti. Nem birtam ki. Leszálltam a kocsirul. Odamentem hozzá. Kivettem a kezibü az eke szarvát, oszt aszontam: »Nemój tako, hanem így e, jó ember!« Megcsináltam egy fordulót. Közbe állandóan utámmam gyüüt oszt nézte, hogy szántok. Aztán odaadtam neki az ekét. Ha hiszik, ha nem kentek, sokkal jobban ment a munka, mint az előbb. Megtanúnak ezek mindent, én amondó vagyok...!

— Itt vannak a szomszéd faluban. Dögive van a sok trágya az udvarokon oszt még se hordják ki a fődekre...

— Ugyan ne beszéljen mán kend. Nincs lovuk, tán kosárrá hordják ki a trágyát. Bolond beszéd...!

— Ha kendnek lova van, hát mé nem segít...?!

— Mit akartá, te András ezze mondani...?

— Ha kend segít, én is segítek, meg mindannyian segítünk...

— Ha istápoltuk a csángókat, hát istápoliuk őket is. Nem kívánják, hogy helyettük dögözzunk, csak igazítsuk őket úiba. Barátságos népek, vendégszeretők... A svábok lassan elvásárolgatták tőlünk a fődeket...

— Mikó napszámba jártam, oszt nem vót mit ennem, a sváboktól mindig vehettem szalonnát.

— Vehetett kend, mer mán annyi vót nekik, hogy rájuk avasodott. Mé nem vett kend tölem... avas szalonnát...?

— Igaz...

Gyönyörűség volt hallgatni az érvek birkózását. Gyönyörűség volt

érezni, hogy tisztulnak a fogalmak, hogy dereng a világosság az eperfa alatt a kemény magyar felekben; Felemelő érzés volt így szemtől-szembe állni a napnál is fényesebb fénnel; meghatottan és csodálkozva hallgatni a magyar falu szívverését és már előre látni, hogyan épül lassan, de annál biztosabban a jövő; hogyan simulnak egymáshoz a csontos vállak, amelyek eddig szembe feszültek egymással.

Az eperszemek tovább koppantak a kalapok tetején, meg a földön és tovább formálódott szavakba a készülő új élet, szerb telepések és magyar parasztek egysége, széttörhetetlen szövetsége. Kiléptünk az árnyékból a napra. Egy-két köszönő szó. Erős kézfogás. A tiszta ég alatt elnéztünk az ide nem messze fekvő kis telepés falu felé. Elindultunk a kanyargós utakon a szabad határba és a két falu is elindult, hogy holnap találkozzon és soha többé el ne váljon, soha többé el ne szakadjon egymástól.

ERDŐS LÁSZLÓ:

TAVASZ ELEJÉN

Nos, kis parasztek, sárga arcú nép,
Ciberén húztuk még át a telet,
De termj már a szorgos, kicsi föld
A fényes héjú, izes kenyeret!

Magunknak élest, csirkéraknek ocsút,
Karácsonyra kis hízó kecát,
De jövőre már fánkot termelünk,
S Julis lányunk hajába pántlikát.

Tíz év múlva igazgyöngyöt vetünk,
Földögságot vermelünk télire,
Arany dohányt szív hajlott, vén apánk
Csendes estén a házunk végébe.

De addig még a kínos földön járunk,
Egy bandarabló feni ránk fogát,
Kirántaná talpunk alól a földet
S nyakunkba nyomná ismét az igát.

Ó, kis parasztek! Hosszú kínú nép!
Remélj, vigadj, de semmit ne felelj!
Se robotot, se bajt, se ciberét,
Csendőrszuronyt vagy ispánütteget.

Mint országút mentén a jegenye,
Ugy trnyosulj megszerzett földeden,
Keményen markold a kaszanyelét,
Ha kell, szerszám, ha kell, fegyver legyen!